

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců Mgr. Petry Weissové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **Mgr. I. T.**, zast. Mgr. Václavem Černým, advokátem, se sídlem Jakubské náměstí 109/1, Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 10. 5. 2016, č. j. X, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 30. 6. 2017, č. j. 22 Ad 20/2016 – 27,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 30. 6. 2017, č. j. 22 Ad 20/2016 – 27, **se zrušuje.**
- II. Rozhodnutí žalované ze dne 10. 5. 2016, č. j. X, **se zrušuje** a věc **se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- III. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci na nákladech řízení o žalobě a o kasační stížnosti celkem 3.900 Kč k rukám zástupce žalobce, Mgr. Václava Černého, advokáta, a to do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.

[1] Napadeným rozhodnutím zamítla žalovaná námitky žalobce a potvrdila své rozhodnutí ze dne 31. 3. 2016, č. j. X, kterým žalobci podle § 29 odst. 1 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) od 1. 11. 2010 přiznala starobní důchod ve výši 13.955 Kč měsíčně.

II.

[2] Proti rozhodnutí žalované se žalobce bránil žalobou u Krajského soudu v Brně, který ji v záhlaví uvedeným rozsudkem zamítl. Krajský soud neshledal důvodnou námitku žalobce týkající se nezohlednění doby zaměstnání od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 (dále také jen „sporné období“) pro účely posouzení nároku na starobní důchod. Žalobce tvrdil, že v předmětné době pracoval jako externí pracovník Československé televize Brno, což značí, že tuto práci vykonával na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Aby mohla být doba práce od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 zohledněna jako doba pojištění při posouzení nároku na starobní důchod, musel by žalobce podle krajského soudu prokázat, že jeho příjem z tohoto pracovního poměru činil minimálně 400 Kč. Jelikož takovou skutečnost žalobce nebyl schopen prokázat a nevyplyvá ani z obsahu správního spisu, nebylo možné předmětnou dobu výkonu práce hodnotit jako dobu pojištění.

III.

[3] Žalobce (dále „stěžovatel“) brojil proti rozsudku krajského soudu kasační stížností, v níž navrhl rozsudek zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení.

[4] Stěžovatel nesouhlasil s posouzením námitky nezapočtení doby od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974, po kterou podle svého tvrzení pracoval jako asistent produkce v Československé televizi Brno, do doby pojištění. Tvrdil, že krajský soud nedostatečně zjistil skutkový stav věci, jelikož nevyslechl stěžovatelem navržené svědky P. B. a P. Š., kteří byli v předmětné době jeho spolupracovníky. Mohli proto podle jeho názoru potvrdit, že měsíční příjem z pracovněprávního vztahu žalobce činil více než 400 Kč. Krajský soud podle stěžovatele pochybil, když jím navržené svědky nevyslechl.

[5] Dodatečně stěžovatel zjistil, že žalovaná v případech jiných pojištěnců, kteří pracovali v obdobném vztahu založeném některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr jako stěžovatel, dobu pojištění při stanovení nároku na starobní důchod uznala. Tyto čtyři osoby stěžovatel jmenovitě uvedl a navrhl provést důkaz jejich výsledkem. Dodatečně předložil kasačnímu soudu k důkazu také členský průkaz svazu mládeže a povolení k podání přihlášky na vysokou školu.

IV.

[6] Žalovaná se ve vyjádření ke kasační stížnosti ztotožnila se závěry krajského soudu. Uvedla, že stěžovatel neprokázal, že v době od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 dosahoval jako externí pracovník Československé televize Brno příjmu minimálně ve výši 400 Kč měsíčně. Výpověď svědků by pro určení výše příjmu nebyla dostatečným důkazem. K tomu žalovaná odkázala na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. 7. 2013, č. j. 4 Ads 28/2013 - 22.

V.

[7] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[8] Kasační stížnost je důvodná.

pokračování

[9] V nyní projednávané věci je spornou otázka, zda lze dobu od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 v případě stěžovatele považovat za dobu pojištění a zda mohl stěžovatel tuto dobu pojištění prokázat výsledkem navržených svědků.

[10] V osobním listu důchodového pojištění stěžovatele jsou evidovány záznamy o dobách pojištění od roku 1960. Stěžovatel tvrdí, že byl účasten důchodového pojištění v době od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 a že mu tato doba má být započtena do doby pojištění. Z osobního listu důchodového pojištění vyplývá, že stěžovatel od 1. 9. 1965 do 5. 10. 1970 studoval. Další doba pojištění podle osobního listu důchodového pojištění počíná až od 12. 12. 1974, kdy byl stěžovatel zaměstnán. V období od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 osobní list důchodového pojištění žádný záznam neobsahuje.

[11] Stěžovatel k prokázání doby pojištění od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 předložil žalované čestná prohlášení svědků P. B. a P. Š., kteří měli být ve sporném období jeho spolupracovníky, a dále žádost o povolení externí spolupráce ze dne 8. 6. 1972. V ní vedoucí výroby studia Československé televize Brno žádal Národní výbor města Brna, odbor pracovních sil, o povolení dlouhodobé externí spolupráce se stěžovatelem, jako asistentem produkce. Žádost je odůvodněna tím, že Československá televize Brno nemá dostatek pracovních míst, aby mohla stěžovatele přijmout do stálého pracovního poměru, proto se stěžovatelem chce navázat externí spolupráci. Národní výbor města Brna žádosti dne 9. 6. 1972 vyhověl s poukazem na § 233 odst. 1 zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce (dále jen „zákoník práce“) a § 8 nařízení vlády České socialistické republiky č. 121/1970 Sb., o povinnostech organizací a občanů při zabezpečování práce občanům.

[12] Nejvyšší správní soud se ztotožňuje s žalovanou, že předložené listiny nejsou samy o sobě způsobilé prokázat, že měl stěžovatel v období od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 vztah založený některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr k Československé televizi Brno a dosahoval výdělku zakládajícího jeho účast na nemocenském a v důsledku toho i důchodovém pojištění. Z žádosti lze dovodit, že Československá televize Brno zamýšlela se stěžovatelem externě spolupracovat na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr; tomu nasvědčuje odkaz Národního výboru města Brna na § 233 zákoníku práce ve vyjádření k žádosti. Uvedené ustanovení zákoníku práce se totiž týkalo podmínek, za nichž bylo možné konat práci na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Ze zmíněné žádosti však nelze dovodit, zda k uzavření jakékoli dohody se stěžovatelem následně došlo či nikoli a kdy se tak případně stalo. Sam stěžovatel uvedl, že v archivu Československé televize Brno se žádné další doklady týkající se jeho vztahu založeného takovou dohodou v tomto období nenacházejí. Uvedená žádost je datována teprve k 8. 6. 1972. Stěžovatel však tvrdil, že pro Československou televizi Brno pracoval již od 1. 1. 1971. Tvrzení stěžovatele proto nekorespondují s obsahem předložené žádosti.

[13] Stěžovatel však k prokázání skutečnosti, že v období od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 měl uzavřenu s Československou televizí Brno některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a že se proto podle jeho názoru jednalo o dobu pojištění, navrhoval

vyslechnout svědky P. B. a P. Š., kteří měli být ve sporném období jeho spolupracovníky. Žalovaná ani krajský soud důkaz výsledkem těchto svědků neprovedly. Krajský soud podle stěžovatele pochybil, jestliže důkaz výsledkem uvedených svědků neprovedl. Nejvyšší správní soud se proto zabýval otázkou, zda mohl výslech navržených svědků přispět ke zjištění skutkového stavu věci v otázce sporné doby pojištění v období od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974.

[14] Podle § 13 odst. 1 část věty před středníkem zákona o důchodovém pojištění, *za dobu pojištění se považují též doby zaměstnání získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem, s výjimkou doby studia po dosažení věku 18 let.*

[15] Podle § 6 odst. 1 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“), *důchodového zabezpečení jsou účastni: a) zaměstnanci v pracovním poměru, (...), d) občané, kteří mají v důchodovém zabezpečení podle tohoto zákona práva a povinnosti jako zaměstnanci v pracovním poměru, zejména uvolnění poslanci zastupitelských sborů, soudci z povolání, prokurátoři, studenti a žáci, vědečtí aspiranti, dobrovolní pracovníci pečovatelské služby, občané vykonávající práce na základě dohody o pracovní činnosti, (...).* [zvýrazněno Nejvyšším správním soudem]

[16] Podle § 8 odst. 2 zákona o sociálním zabezpečení, *pracovní poměr se hodnotí jako zaměstnání, pokud zakládal nemocenské pojištění; nezakládal-li pracovní poměr nemocenské pojištění v době svého trvání, hodnotí se jako zaměstnání, jestliže by zakládal nemocenské pojištění podle předpisů platných v době vzniku nároku na důchod. To platí obdobně pro učební poměr, členství ve výrobním družstvu a činnosti uvedené v odstavci 1 písm. b), d) a h).* [zvýrazněno Nejvyšším správním soudem]

[17] Nejvyšší správní soud ve shodě s tím, co uvedl v napadeném rozsudku krajský soud, připomíná, že jedním z předpokladů pro započtení sporného období od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 do doby pojištění v souzené věci byla skutečnost, že v této době stěžovatel vykonával činnost zakládající jeho účast na nemocenském pojištění.

[18] Z žádosti o povolení dlouhodobé externí spolupráce ze dne 8. 6. 1972 lze toliko seznat, že pokud by ve sporném období, nebo po jeho část, stěžovatel pracoval pro Československou televizi Brno, činil by tak zřejmě na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr (viz výše odst. [12]). K tomu nutno doplnit, že zaměstnání na základě dohody o provedení práce nezakládalo účast na nemocenském pojištění vůbec až do 31. 12. 2011 (změna nastala teprve s účinností novely zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění provedená zákonem č. 365/2011 Sb.).

[19] Jednalo-li by se o vztah založený dohodou o pracovní činnosti, přicházela by účast stěžovatele na nemocenském pojištění a v důsledku toho i na pojištění důchodovém v úvahu, to však pouze při splnění dalších podmínek. Ty vyplývají ze zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění ve znění účinném do 31. 1. 1982 (dále jen „zákon č. 54/1956 Sb.).

pokračování

[20] Podle § 5 písm. d) zákona č. 54/1956 Sb. jsou z pojištění vyňati pracovníci, kteří vykonávají pouze příležitostné zaměstnání. Ve smyslu § 6 odst. 1 téhož zákona se za příležitostné „*považuje nahodilé jednorázové zaměstnání, které podle ujednání nemá trvat a ani netrvalo déle než 6 pracovních dnů po sobě jdoucích.*“ Podle odstavce 2 téhož zákona se „*za příležitostné se dále považuje zaměstnání, jehož obsahem je pouze pracovní činnost malého rozsahu, t. j. zejména zaměstnání, v němž výdělek nedosahuje ani 120 Kčs za kalendářní měsíc. I když je výdělek nižší, nepovažuje se však zaměstnání za příležitostné, jestliže a) je soustavnou přípravou na budoucí povolání, nebo b) zaměstnanec je koná vedle jiné činnosti zakládající pojištění podle tohoto zákona.*“

[21] Stěžovatel by proto musel prokázat, že v období od 1. 1. 1971 do 11. 12. 1974 byl zaměstnán na základě dohody o pracovní činnosti, jež neměla charakter nahodilého jednorázového zaměstnání, a byl tedy účasten nemocenského pojištění. Čestná prohlášení svědků učiněná podle § 85 odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení mohou prokázat pouze dobu pojištění, nelze-li ji prokázat jinak. Tato skutečnost vyplývá z ustanovení § 85 odst. 5 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“), které prokazování prostřednictvím čestných prohlášení zakotvuje pouze ve vztahu k dobám pojištění. Výši výdělků by proto stěžovatel musel prokázat jiným způsobem.

[22] Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že primárním důkazním prostředkem sloužícím k osvědčení doby pojištění a získaných vyměřovacích základů je evidenční list důchodového pojištění. Při jeho absenci je však zapotřebí aplikovat obecná pravidla pro dokazování platná pro řízení ve věcech důchodového pojištění, která jsou zakotvena jednak v ustanovení § 84 a § 85 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ale i ustanovení správního řádu, který se použije na řízení o námitkách ve smyslu § 88 odst. 8 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Podle § 51 správního řádu lze přitom k provedení důkazů užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci a které nejsou získány nebo provedeny v rozporu s právními předpisy. Takovými důkazními prostředky proto mohou být i výslechy svědků.

[23] Stěžovatel k prokázání této skutečnosti navrhoval důkaz výslechem svých tehdejších spolupracovníků (P. B. a P. Š.), jejichž čestná prohlášení ve správním řízení doložil. Tvrdil, že svědci mohou vypovídat ke sporné době pojištění stěžovatele. Z judikatury Nejvyššího správního soudu vyplývá, že svědeckou výpověď nelze prokázat výši měsíčních příjmů stěžovatele s takovou přesností, aby bylo možno zjistit vyměřovací základ podle § 16 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, který je základem pro výpočet ročního vyměřovacího základu a osobního vyměřovacího základu pojištěnce (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 6. 2013, č. j. 4 Ads 27/2013 - 20).

[24] Podle Nejvyššího správního soudu však nelze vyloučit, že uvedení svědci budou schopni vypovídat o okolnostech, které by mohly mít vliv na posouzení sporné doby (nebo alespoň její části) jako doby pojištění. Z tohoto pohledu je totiž podstatné, zda ve sporném období (nebo po některou jeho část) byl stěžovatel účasten nemocenského

pojištění ve smyslu shora citované právní úpravy, tj. zda, pokud byl zaměstnán na základě dohody o pracovní činnosti, tato neměla charakter nahodilého jednorázového zaměstnání (srov. shora [20] a [21]). Výsledek výslechu svědků by proto mohl být stěžovateli ku prospěchu a Nejvyšší správní soud neshledal rozumné důvody pro neprovedení tohoto důkazu.

[25] Krajský soud tím, že odmítl provést důkaz svědeckou výpovědí svědků P. B. a P. Š. zatížil své rozhodnutí jinou vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí ve věci samé a naplnil tak kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. K naplnění tohoto kasačního důvodu je přitom Nejvyšší správní soud povinen přihlížet z úřední povinnosti (srov. § 109 odst. 4 s. ř. s.).

[26] Žalovaná je povinna ve smyslu § 3 správní řád postupovat tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Součástí správního spisu jsou čestná prohlášení P. B. a P. Š. vztahující se k době pojištění stěžovatele v souladu s § 85 odst. 5 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Žalovaná tedy měla o existenci svědků vědomost již v řízení před ní, přesto k jejich výslechu nepřistoupila. Jestliže čestná prohlášení v nyní projednávané věci nebyla pro zjišťování doby pojištění dostatečným podkladem, měla žalovaná vyvinout další úsilí ke zjištění skutkového stavu a důkaz výslechem svědků, jejichž totožnost vyplývala ze správního spisu, provést. I žalovaná proto pochybila, když tímto způsobem nepostupovala přinejmenším v řízení o námitkách stěžovatele.

[27] Nejvyšší správní soud z právě uvedených důvodů rozhodl nejen o zrušení napadeného rozsudku, ale též o zrušení napadeného rozhodnutí.

[28] Stěžovatel v kasační stížnosti navrhl provedení důkazu výslechem dalších čtyř svědků (J. V., L. P., J. R., L. K.), jimž podle jeho názoru žalovaná při posuzování nároku na starobní důchod zohlednila dobu trvání „zaměstnání“, které mělo obdobný charakter, jako tomu bylo ve sporném období u stěžovatele. Nejvyšší správní soud dokazování v tomto směru neprováděl, jelikož výpověď navržených svědků by nebyla způsobila prokázat existenci či neexistenci vztahu založeného některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr stěžovatele k Československé televizi Brno, ani délku jeho trvání ve sporném období, tím spíše pak případnou výši stěžovatelova výdělku za účelem prokázání jeho účasti na nemocenském pojištění ve sporném období. Stěžovatel ostatně ani netvrdil, že navržení svědci mohou vypovídat k předmětu tohoto řízení. Skutečnost, že žalovaná jinému pojištěnci započítala dobu, po níž pracoval na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, jako dobu pojištění, nemá na nyní souzenou věc vliv. Další doplnění dokazování, které stěžovatel navrhl, by v tomto směru nemohlo přispět k objasnění skutečností významných pro projednávanou věc.

[29] Vzhledem ke skutečnosti, že Nejvyšší správní soud zrušil napadený rozsudek i napadené rozhodnutí ze shora uvedených důvodů, nezabýval se již dalšími stěžovatelskými návrhy na doplnění dokazování, které u kasačního soudu uplatnil dne 22. 5. 2018 (souhlas s podáním přihlášky ke studiu ze dne 15. 11. 1973, členský průkaz SSM č. A X). Tyto důkazy však stěžovatel může navrhnout v dalším řízení před žalovanou, která se bude

pokračování

v souladu se závazným právním názorem Nejvyššího správního soud opětovně zabývat zjišťováním skutkového stavu ve věci dob pojištění pro účely stanovení stěžovatelova starobního důchodu.

VI.

[30] S ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu podle § 110 odst. 1 věty první s. ř. s. zrušil pro vady napadeného rozsudku ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Již v řízení o žalobě byly dány důvody pro zrušení napadeného rozhodnutí, proto povaha věci umožňuje, aby Nejvyšší správní soud podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 1 věta první a odst. 4 s. ř. s. současně se zrušením napadeného rozsudku zrušil pro vady řízení také napadené rozhodnutí a věc vrátil žalované k dalšímu řízení. V něm je žalovaná v souladu s § 78 odst. 5 s. ř. s. použitým přiměřeně podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. vázána výše vysloveným právním názorem Nejvyššího správního soudu.

[31] Protože Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu, posuzoval nárok stěžovatele na náhradu nákladů řízení o žalobě i řízení o kasační stížnosti. Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 věta první s. ř. s. ve spojení s § 120 téhož zákona. Stěžovatel měl v řízení úspěch, proto má proti žalované právo na náhradu nákladů řízení.

[32] V řízení před krajským soudem nebyl stěžovatel zastoupen advokátem, náklady právního zastoupení mu proto nevznikly. Řízení o žalobě stejně jako o kasační stížnosti je v nyní projednávané věci osvobozeno od soudního poplatku, jelikož se jedná o věc důchodového zabezpečení. Stěžovatel jiné náklady řízení o žalobě netvrdil a nevyplývají ani z obsahu spisu, lze proto uzavřít, že stěžovateli žádné náklady řízení o žalobě nevznikly.

[33] V řízení před Nejvyšším správním soudem byl stěžovatel zastoupen advokátem, má proto právo na náhradu řízení o kasační stížnosti ve výši 3.000 Kč sestávající z odměny zástupce za 3 úkony právní služby: převzetí věci, sepsání kasační stížnosti a jejího doplnění o důkazní návrhy ze dne 22. 5. 2018 [§ 7, § 9 odst. 2 a § 11 odst. 1 písm. a) a d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif)]. Vedle toho má stěžovatel též právo na náhradu hotových výdajů souvisejících s těmito úkony právní služby ve výši 900 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Zástupce stěžovatele nedoložil, že je plátcem daně z přidané hodnoty. Celkem má stěžovatel právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti ve výši 3.900 Kč.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 14. března 2019

Mgr. Aleš Roztočil

předseda senátu